DATE / /
PAGE

Name : Gor Jenil Dineshbhai

Sem : Sem- I

Roll no: 304

PRN no: CoC 2025303

Subject : CoC Course B&F

Paper Code: MJ BAF - 102

Paper Name: CoC Course B&F

Q.1 વિશિષ્ટ પ્રકારના ગ્રાહકો વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો.

=>

1. નાના (minor) ગ્રાહકો

=> નાના (minor) કોણ છે?

- ભારતમાં 18 વર્ષની નાની ઉંમરની વ્યક્તિને કાયદા હેઠળ "નાના" (minor) કહેવામાં આવે છે. (Indian majority Act 1875 અને Indian contract Act, 1872ની કલમ 11 પ્રમાણે)
- નાના વ્યક્તિ પોતાના નામે કરાર કરી શકતા નથી એટલે બેંક ખાતુ પણ પોતાના નામે એકલા ચલાવી શકતા નથી.

=> નાનાનું બેંક ખાતુ કેવી રીતે ખોલાય?

- ખાતુ નાનાના નામે ખોલાય પણ તેના માતા-પિતા કે કોઈ દ્વારા નિમાયેલા ગાર્ડિયનની સાથે ખોલાવું પડે.
- ખાતાનું નામ લખાય આ રીતે છે " માસ્ટર રાહુલ શાહ (નાના) દ્વારા ગાર્ડિયન શ્રીમતી પાર્વતીબેન શાહ" અથવા " મિસ ક્રિસ્ટી પટેલ (minor) by Father & Natural Guardian Manishbhai Patel."

=> 18 વર્ષ પૂરા થાય ત્યારે શું થાય? (Attaining Majority)

- જ્યારે નાની વ્યક્તિ 18 વર્ષની થાય છે.
- બેન્ક તેને પત્ર લેખ છે કે "હવે તમે પુખ્ત થયા છો, નવું KYC કરાવો.
- નવી સહી (Specimen Signature) આપવી પડે.
- જૂનું ખાતું બંધ કરીને નવું ખાતું ખોલવામાં આવે અથવા જૂનું ખાતું જ પુખ્ત ખાતામાં ફેરવાય
- હવે ગાર્ડિયનની જરૂર નથી, બધું પોતે ચલાવી શકે

=> મહત્વના નિયમો.

- નાના પોતે લોન લઈ શકતા નથી.
- નાના બીજાને લોન આપવાની ગેરંટી આપી શકતા.
- આ રીતે બેન્કો નાના ગ્રાહકોના હિતનું રક્ષણ કરે અને કાયદાનું પણ પાલન કરે છે.

2. અભણ (Illiterate) ગ્રાહકો.

=> અભણ વ્યક્તિ કોણ છે.

- જે વ્યક્તિ વાંચી-લખી શકતા નથી અને પોતાનું નામ પણ લખી શકતા નથી, તેને બેન્કિંગમાં "Illiterate person" કહેવામાં આવે છે આવી વ્યક્તિ સહી કરવાને બદલે અંગૂઠાની છાપ આપે

=> અંગૂઠાના છાપના નિયમો (RBI અને બેન્કોના નિયમો મુજબ)

- પુરુષ → ડાબા હાથનો અંગૂઠો (LTI)
- સ્ત્રી → જમણા હાથનો અંગૂઠો (RTI)
- છાપ લીધા પછી બેન્ક કર્મચારી લખે છે.

Left Thumb impression of Shri Rumabhipu
Right Thumb impression of Smt Kumtuben

=> ખાતુ ખોલવાની પ્રક્રિયા

- ફોટો જરૂરી (ખાતુ ખોલવાના ફોર્મ પર અને ID card પર)
- ઓછામાં ઓછા 2 સાક્ષી પણ જરૂરી જે ખાતાધારકને ઓળખતા હોય
- વધારાનું KYC પણ કરાવી શકાય (ઘણી બેન્કો ફરજિયાત)

3. અંધ (Blind) ગ્રાહક

- અભણ વ્યક્તિથી બિલકુલ અલગ – અંધ વ્યક્તિને બેન્કમાં સંપૂર્ણ સ્વતંત્ર ગ્રાહક માનવામાં આવે છે.
- તે વાંચી-લખી શકે છે (બ્રેઇલમાં)
- તે સહી કરી શકે છે (પોતાની નિયમિત સહી)
- કાયદો હકદાર તેની ક્ષમતા પૂર્ણ છે.
- RBI નું સૂચન છે અંધ વ્યક્તિઓ સ્વતંત્ર રીતે બેંક ખાતા ખોલવા અને ચલાવવા માટે સંપૂર્ણપણે સક્ષમ છે.

=> ખાતુ ખોલવાની પ્રક્રિયા.

- સામાન્ય ગ્રાહક જેવું જ ફોર્મ ભરાય છે.
- સહી પોતે જ કરે છે.
- ફોટો અને KYC નોર્મલ

ઉદાહરણ :- 28 વર્ષના વિજયભાઈ IT પ્રોફેશનલ છે જ્ય
રહ્યા છે. તેઓ HDFC બેન્કમાં પોતાનું ખાતું ખોલાવે
પોતે જ સહી કરે છે ચેકબુક લે છે નેટ બેન્કિંગનો ઉપયોગ
કરે છે. બેંક તેમને સ્ક્રીન રીડર સાથે કામ કરતું
નેટ બેન્કિંગ આપે છે.

4. પરિણીત મહિલા (married woman) ગ્રા

આજે પરિણીત મહિલા 100% સ્વતંત્ર ગ્રાહક છે.
તે પોતાના નામે ખાતું ખોલી શકે, થાપણ,
લોન લઈ શકે. લોકર લઈ શકે - બધું જ પતિની
પરવાનગી કે સહીની જરૂર નથી.

=> ખાતું કેવી રીતે લખાય છે
આજે 95% મહિલાઓ પોતાના નામે જ ખાતું ખોલાવે

ખાતાનું નામ લખવાની રીત	ઉદાહરણ.	ક્યારે વ... છે.
=> માત્ર પોતાના નામે.	• Smt. Priyanka R. Shah.	• સૌથી વ...
=> પતિના નામ સાથે (પરંપરાગત)	Smt. Priyanka W/o Rajeshbhai Shah.	• ગામડે જૂની મ...
=> મંગળસૂત્ર નામ (કેટલીક વખતે)	Smt. Priyanka Rajesh Kumar Shah.	• ગુજ... રાજ્ય...

5. પાગલ / માનસિક રીતે અસ્વસ્થ ગ્રાહક

=) 1. કાયદાકીય સ્થિતિ

- ભારતીય કરાર કાયદો (Indian contract Act 1872- કલમ 11 & 12) કહે છે.
- જે વ્યક્તિ માનસિક રીતે સ્વસ્થ નથી અને વસ્તુની સમજ નથી તે કરાર કરી શકતો નથી → એટલે તેનું બેંક ખાતું એકલું ચલાવી શકાય નહીં અને નવું ખાતું પણ ખોલી શકાય નહિ.

=) 2. ગ્રાહકને આવું થાય તો શું થાય?

- જો બેંકને ખબર પડે કે ગ્રાહક માનસિક રીતે અસ્વસ્થ છે તો બેંક તરત જ ખાતુ ફ્રીઝ કરી દે છે. ન તો જમા ન તો ઉપાડ.

6. જોઈન્ટ ખાતું અને તેના પ્રકારો

જોઈન્ટ ખાતુ શું છે?

- એક જ ખાતુ જેમા 2 કે તેથી વધું વ્યક્તિઓ નામ હોય અને તેઓ બધા માલિક હોય સાથે. વધુ પતિ-પત્ની માતા-પિતા દીકરો ભાઈ-ભાઈ બિઝનેસ પાર્ટનર વગેરે થાય છે.

જોઇન્ટ ખાતાના 4 મુખ્ય પ્રકાર

	પ્રકાર	કોણ ચલાવી શકે	મૃત્યુ પ[...] ચાર[...]
1.	Either or Survivor : સૌથી વધુ પ્રચલિત (E or S)	બંનેમાંથી કોઈ પણ ચલાવી શકે.	બાકીની વ્ય[...] ને આખુ પ[...] મળે જ[...]
2.	Anyone or Survivor બધા કે એક પણ.	બધા કે એક પણ. ચલાવી શકે.	બાકી રહેલા સર્વાઇવરને
3.	Jointly / Jointly operated બધા એક સાથે મળીને	બધાની સહી જરૂરી. (ચેક / ઉપાડ માટે)	મૃત્યુ પછી બધાની સ[...]
4.	Former or Survivor પહેલા વ્યક્તિ મુખ્ય	માત્ર પહેલી વ્યક્તિ ચલાવે જીવનભર	પહેલી વ્ય[...] મરે તો બી[...] મળે.

⇒ ઉદાહરણ

1. પતિ પત્ની (Either or Survivor) - કોઈ એક મરી જાય તો બીજાને તરત પૈસા મળે
2. માતા (75 વર્ષ + દીકરો (Former or Survivor) માતા જીવે ત્યાં સુધી એકલા ચલાવે પછી દી[...]

Jenil ગજેરા 31

DATE / /
PAGE

3 બે વ્યક્તિઓનો બિઝનેસ (Jointly) બંનેની સહી પછી કોઈ
રોકડ ન નીકળે (સુરક્ષા માટે)

4. દીકરી + પિતા (પિતા જતા દીકરી) Anyone or survivor રકમ

7. પાર્ટનરશિપ ફર્મ ગ્રાહક

1. પાર્ટનરશિપ ફર્મ શું છે.

- બે કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓએ મળીને બિઝનેસ ચલાવવા માટે બનાવેલી સંસ્થા ભારતમાં આ Indian Partnership Act 1932 હેઠળ ચાલે છે.

2. ~~બેંક~~માં ખાતું કોની રીતે ખોલાય?

ખાતાનું નામ લખાય છે.	ઉદાહરણ.
ફર્મના નામે.	M/s Shreeji Traders.
અથવા	
M/s = messers = (પાર્ટનરશિપ ફર્મનું ચિહ્ન)	M/s. Patel ~~Brothers~~ Co.

ખાતું ખોલવા માટે જરૂરી દસ્તાવેજ (ફરજિયાત).

દસ્તાવેજ	નોંધ
→ પાર્ટનરશિપ ડીડ	નોટરી કરાવેલી ફરજિયાત
→ ફર્મનું PAN કાર્ડ	ફર્મના નામે જરૂરિયાત
→ GST સર્ટિફિકેટ (લાગુ હોય).	
→ Shop Act / MSME / Udyam રજિસ્ટ્રેશન.	

→ બધા ડાયરેક્ટરનુ KYC (આધાર + PAN)
→ Authority Letter.
→ ફર્મની રજિસ્ટર્ડ ઓફિસનો પુરાવો.

કોઈ પણ બાબત સમજાય
તે મુજબ હોય તો
લાઈટબિલ / રેન્ટ
એગ્રી

8. હિન્દુ અવિભાજિત કુટુંબ ગ્રાહક.

HUF શુ છે.

- હિન્દુ, જૈન, શીખ, અને બૌદ્ધ કુટુંબ માટે જ છે.
- એક અલગ "કાનૂની વ્યક્તિ" માનવામાં આવે છે.
- આમાં પૈતૃક મિલકત + કુટુંબની કમાણીનો ઉમેરો થાય છે
- ટેક્સ રિટર્ન અલગ ભરાય છે PAN અલગ હોય છે

- ખાતાનુ નામ લખાય છે → કર્તા (સૌથી મોટું પુરુષ નું નામ (HU

- ઉદાહરણ : Shri Rajeshbhai M. Patel (HUF).
  Rajeshbhai M. Patel (Karta)
  Hindu Undivided Family.

⇒ **દસ્તાવેજ** — **નોંધ**

1 HUF નુ PAN કાર્ડ — HUF ના નામે જ હોવું
2. HUF ડીડ — નોટરી કરાવેલી અથવા
3 કર્તાનુ KYC (આધાર + PAN)
4 બધા કોપાર્સનર્સની લિસ્ટ + સંમતિપત્ર,
5 કર્તાની ઘોષણા (Affidavit). — કે તે કર્તા છે અને
6 બેંકનુ ખાતુ HUF નામ : — SBI, HDFC, ICIC Axis બેંકમાં છે.